

Interview

Eerste hulp bij kindertrauma's

Door David-Jan Punt, assistent-uitgever bij Hogrefe Uitgevers

Ouders die gaan scheiden, ziekte, mishandeling, een ernstig ongeluk: kinderen kunnen al op heel jonge leeftijd negatieve gebeurtenissen meemaken. Maar wanneer is een ervaring daadwerkelijk traumatisch? En hoe krijg je op een betrouwbare manier zicht op de psychische gevolgen bij een kind? Wij interviewden Bas Tierolf, die uitgebreid onderzoek heeft gedaan naar de invloed van traumatische ervaringen op de ontwikkeling van kinderen. Tevens is hij auteur van de Nederlandstalige [TSCYC](#), een vragenlijst die posttraumatische symptomen bij 3- tot 12-jarige kinderen in kaart brengt.

Traumatische ervaringen bij kinderen: waar moeten we dan eigenlijk aan denken?

Er bestaan vele ervaringen die traumatisch kunnen zijn voor een kind en die op korte of lange termijn tot diverse psychische problemen leiden. Je kunt bijvoorbeeld denken aan een negatieve ervaring die een kind persoonlijk overkomt, zoals fysieke of psychische mishandeling, of een ernstig ongeluk. Maar ook alleen al het getuige zijn van bepaalde gebeurtenissen kan traumatisch zijn, bijvoorbeeld wanneer er bij een kind thuis sprake is van huiselijk geweld. Een ander voorbeeld van een mogelijk traumatische ervaring is wanneer een van de ouders een psychische stoornis heeft of wanneer de ouders gaan scheiden.

Zijn bepaalde negatieve levenservaringen per definitie traumatisch?

Nee, dat is niet het geval. Wel is het zo dat de kans op een trauma bij sommige ervaringen groter is dan bij andere. Kinderen die slachtoffer zijn van seksueel misbruik zullen bijvoorbeeld een grotere kans hebben op het ontwikkelen van een PTSS dan kinderen die een scheiding van hun ouders meemaken.

Of een bepaalde gebeurtenis traumatiserend is of niet, verschilt heel erg per kind. Waar dit precies aan ligt, kan op basis van wetenschappelijk onderzoek nog niet eenduidig gezegd worden. Vermoedelijk zijn er bepaalde individuele en omgevingsfactoren die een kind weerbaarder maken tegen negatieve gebeurtenissen. Bijvoorbeeld: een kind dat getuige is van huiselijk geweld tussen de ouders, zal weerbaarder zijn wanneer het steun kan vinden bij een broer of zus.

Welke symptomen kunnen het gevolg zijn van traumatische ervaringen?

Dat hangt af van het soort trauma en wordt bovendien ook sterk bepaald door iemands persoonlijkheid. Het ene kind zal internaliserende problemen vertonen na een traumatische gebeurtenis, terwijl een ander kind als gevolg van eenzelfde ervaring juist externaliserende problemen zal laten zien. Onafhankelijk hiervan laten getraumatiseerde kinderen altijd één van deze symptomen zien: herbeleving van het trauma (bijvoorbeeld door nachtmerries of flashbacks), vermijding van herinneringen aan de traumatische gebeurtenis, en verhoogde prikkelbaarheid of gespannenheid. Kinderen die gediagnosticeerd zijn met een PTSS laten alle drie de symptomen zien. Een PTSS is gelukkig goed te behandelen, mits de symptomen tijdig geconstateerd worden. Vroegtijdige onderkenning van traumasymptomen is daarom van cruciaal belang; niet alleen voor betere behandelingsmogelijkheden, maar ook om verergering van psychische problemen te voorkomen. Om deze reden vind ik de TSCYC vragenlijst dan ook zo'n belangrijk instrument.

De TSCYC vragenlijst meet dus de symptomen van een PTSS?

Sterker nog: de TSCYC meet alle symptomen die het gevolg kunnen zijn van een traumatische ervaring. De belangrijkste schalen van de TSCYC zijn in mijn ogen wel de symptomen van een PTSS: Herbeleving, Vermijding en Prikkelbaarheid. Deze drie schalen worden dan ook samengevat in een PTSS Totaalscore, waardoor de TSCYC ook een algemene indicatie geeft voor het vaststellen van een mogelijke PTSS-diagnose. Daarnaast brengt de TSCYC echter ook vijf andere emotionele en gedragsproblemen in kaart die het gevolg kunnen zijn van een trauma: Dissociatie, Depressie, Angst, Woede, en Seksuele zorgen. Uit onderzoek blijkt namelijk dat deze symptomen het meest geassocieerd zijn met trauma's. Hierdoor geeft de TSCYC een volledig overzicht van alle mogelijke posttraumatische symptomen.

Wat is de meerwaarde van de TSCYC ten opzichte van bestaande vragenlijsten?

Op dit moment bestaan er nauwelijks vragenlijsten die posttraumatische symptomen meten. Bestaande gedragsvragenlijsten zijn voor dit doel immers te algemeen van aard of zijn juist specifiek op slechts één soort trauma gericht. Het mooie van de TSCYC is dat het de gevolgen van een traumatische gebeurtenis adequaat in kaart brengt, ongeacht het soort trauma dat het kind heeft meegemaakt. Een ander uniek kenmerk van de TSCYC is dat deze te gebruiken is bij kinderen van drie tot en met twaalf jaar. Hiermee is de TSCYC het allereerste instrument op het gebied van psychotrauma dat ook geschikt is voor zeer jonge kinderen. Clinici die werken met getraumatiseerde kinderen hebben op dit moment nog geen goed instrument voor jonge kinderen. Door het verschijnen van de TSCYC is hier nu gelukkig verandering in gekomen.

Kun je bij trauma's niet beter een gestructureerd interview afnemen?

Om een PTSS-diagnose vast te stellen zal er altijd een persoonlijk gesprek moeten plaatsvinden. Gestructureerde interviews zijn echter arbeidsintensief en de afname ervan duurt relatief lang. Bovendien zijn de meeste interviews op het gebied van psychotrauma alleen gericht op bepaalde symptomen van een PTSS, waardoor alle andere mogelijke psychologische problemen die het gevolg zijn van een trauma niet belicht worden. De TSCYC meet daarentegen alle mogelijke posttraumatische symptomen en bovendien is de vragenlijst snel en eenvoudig af te nemen. Hierdoor is de TSCYC ook een uitstekend instrument om in te zetten wanneer er twijfel bestaat of er een interview afgenomen moet worden.

[Klik hier](#) voor meer informatie over de TSCYC vragenlijst.

Bas Tierolf is als senior onderzoeker verbonden aan het Verwey-Jonker Instituut bij de onderzoeksgroep Jeugd, opvoeding en onderwijs. Hier is hij betrokken bij onderzoeksprojecten over kindermishandeling, huiselijk geweld en jeugdzorg. Daarnaast is hij werkzaam aan de Vrije Universiteit Amsterdam op de afdeling Pedagogiek/Ontwikkelingspsychologie, waar hij zich bezighoudt met de analyse van de ontwikkeling van getraumatiseerde kinderen.